№ 88 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՅԻՍԻ 10 **1905** ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՅԻՍԻ 10 № 88

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում ղրկւում են խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, редакція «Мшакъ». կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Ցայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզուով.

Ցայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.

Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Նենգամիտ լուրերի առիթով.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Փոխարքային մատուցված ուղերձը Նախիջևանում. Ընթերցողի օրագիրը։ Սենատոր Կուզմինսկու մօտ։ Հայոց Բարեգործական ընկերութեան ժողովը. Ներքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՑԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ՆԵՆԳԱՄԻՏ ԼՈՒՐԵՐԻ ԱՌԻԹՈՎ

Մեզ տեղեկացնում են, որ մոլորեցնող լուրերի տարածումը դեռ պահպանում է իր գոյութիւնը մեր երկրի խուլ անկիւններում։

Դա տխուր մի երևոյթ է, բայց մեր իրականութեան սեփականութիւններից մէկն է։ Եւ մենք մեզ պարտաւոր ենք զգում նորից ուշադրութիւն դարձնել նրա վրա։

Չարամիտ մարդիկ կեղծ լուրեր են տարածում, որ այս կամ այն ազգութեան պատկանող անձեր դիտաւորութիւն ունեն և պատրաստվում են յարձակումներ գործել իրանց հարևանների վրա և նրանց հասցնել այս կամ այն մի[illegible]։

Լուրերի մի մասը վ[illegible]րում է և իբր թէ հայերի ունեցած դիտաւորութիւններին։

Մենք, մեր աշխատակիցները և թղթակիցները շփումներ ունենք հայ հասարակութեան բոլոր խաւերի հետ և անկասկած շատ լաւ գիտենք, որ մեր հայ ժողովրդի մէջ ոչ մի տեղ չէ ծագել և չէ կարող ծագել այնպիսի վայրենի դիտաւորութիւններ, ինչպէս է հարևան ազգութեան վրա յարձակվելը։ Բայց բաւական չէ, որ այդ մեզ համար պարզ է, երբև ցերեկվայ լոյսը, երբև արեգակը, անհրաժեշտ է, որ ամեն մարդ օգտվելով ամեն մի դէպքից յայտնէ մեր հարևան ազգութիւններին, որ սուտ լուրերի հեղինակները չարամիտներ են, որոնք ոչ մի յարաբերութիւն, ոչ մի հեռաւոր կապ չունեն հայ հասարակութեան՝ հայ խոհեմագոյնների և հայ ժողովրդի հետ։ Եւ ուրեմն ամեն մի այդպիսի ննդի լուր պէտք է ինքն ըստ ինքեան ոչնչանայ և մեռնէ առանց որ և է հետևանք թողնելու, առանց որ և է թիւրիմացութեան պատճառ դառնալու։

Մեր երկրում խաղաղութիւն դեռ չէ տիրում, բայց մենք գնում ենք դէպի խաղաղութիւն։ Անշուշտ կը գտնվեն սուտ հողմերը, որոնք դիւական խաղեր կը ցանկանան խաղալ զանազան նպատակներով, բայց հասարակութեան ազդեցիկ մասը պէտք է ամեն ջանք գործ դնէ, որ չարամտութիւն սերմանողները ոչ մի հող չունենան իրանց նպատակների համար։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՓՈԽԱՐՔԱՅԻՆ ՄԱՏՈՒՑԱԾ ՈՒՂԵՐՁԸ ՆԱԽԻՋԵՒԱՆՈՒՄ

Մենք անցեալ անգամ համառօտ կերպով ծանօթացրինք մեր ընթերցողներին այն ուղերձի և ճառի հետ, որոնք կարդացվել էին Նախիջևանում Փոխարքայի ընդունելութեան ժամանակ։ Այսօր տալիս ենք ամբողջական կերպով նոյնը։

Ահա հայերի տուած ուղերձի բովանդակութիւնը։

«Այսօր, Ձեր Խնամքին յանձնուած Կովկասի նահանգներում, մենք երկու շրջանի, Նախիջևանի և Ռոստովի քաղաքացիներս հայութեան ներկայացուցիչները խորին հրճուանքով ողջունում ենք Ձեզ բարի հայերի կողմից, խնդրում ենք չը մերժել ընդունելու աղ ու հաց և ուշադրութեան առնել մեր աղերսը, ինչպէս մեր վիշտը։

Մենք ամենքներս, չարչարվելով, լինելով ուրիշների սխալների զոհ,

Զրպարտված մեր կառավարութեան առաջ մենք յանկարծ դարձանք մեր հայրենիքի խորթ զաւակներ։

Ստեղծվեց մի ամբողջ սիստեմ։ Դէպի մեզ վերաբերվում են ակնյայտ անբարեացակամ կերպով։ Հայի ծննդեան չափաբերականը ինքն ըստ ինքեան ներկայանում է իբրև նրա քաղաքական անբարեյուսութեան վկայագիր։ Հետևողականութեամբ կովկասեան վարչութիւնը առաջ է տանում խիստ և բռնի միջոցներ, սկսած մեր բոլոր դպրոցների, կրթական և բարեգործական հիմնարկութիւնների, լրագիրների փակումից և մինչև մեր եկեղեցական կալուածքների խլումը և Նորին Օծութիւն Վեհափառ Կաթողիկոսին զրկելը այն արտօնութիւններից, իրաւունքներից և այն նշանակութիւնից, որ նա ունի իբրև հայ ինքնավար եկեղեցու հոգևոր պետ, որովհետև եկեղեցու հովիւներ և սպասաւորներ նշանակելու համար պէտք է ադմինիստրացիայի այս կամ այն պաշտօնեայի համաձայնութիւնը լինի։ Եւ իբրև վերջին նուագ, որ հնչեց խոր կսկիծով մեր սրտերում, տարածվեց ամեն տեղ, ուր հայեր են ապրում, Բագուի սպանդանոցի սարսափելի լուրը, հայկական կոտորածների մի սպառնական ուրուականով ոչ միայն Կովկասի, այլ և սահմանակից պետութիւնների մութ անկիւններում։

Այդպիսով մոռացվել էին իսկական պետական մարդկանց գեղեցիկ աւանդութիւնները, որոնք միացնում էին ազգութիւնները և որոնց գլխաւոր ներկայացուցիչն ու օրինակն եղաւ Ձեր անմոռանալի արիւնակից իշխան Մ. Ս. Վորոնցովը, և կարողացան կարճ միջոցում արհեստական եղանակով երկրի ամենախաղաղ տարրի, հայերի մէջ առաջացնել, զարգացնել և սաստկացնել դժգոհութիւն, վհատութիւն և յուզմունք։

Ձերդ Պայծառափայլութիւն, կան թանգագին անուններ, որոնք խօսում են ուղեղի և սրտի հետ աւելի քան գործեր։ Այդպէս է Ձեր անունը։ Նա մեզ հայերիս յայտնի է։ Ահա ինչու, երբ Բարձրագոյն իշխանութեան հաճելի եղաւ Գահի բարձրութիւնից Ձեզ դիմելու, Ձեր անունը յանկարծ դարձաւ մեզ համար ձիթենու մի ճիւղ. և նոյն իսկ աւելի, նա դարձաւ մեզ համար այն, ինչ որ եղաւ առաջին ծիածանը յոգնած և ուժասպառ Նոյի և նրա զաւակների համար։ Այդ օրին մենք սպասել ենք շատ երկար ժամանակ, սպասել ենք վշտով և յոյսով. վշտով մեր անվերջ և անմեղ տեղը կրած տանջանքների համար, յոյսով մեր տանջանքների և փորձութիւնների վերջանալու վրա։

Ձերդ Պայծառափայլութիւն. Ա. Կուզմինսկու սենատորական քննութիւն նշանակելը Փոխարքայութեան վերականգնելուց անմիջապէս յետոյ, մի փայլուն ապացոյց է, որ Դուք, ինչպէս յայտնել էք Վեհափառ Կաթողիկոսին, բարեհաճ դէպի մեզ, որոնում էք ճշմարտութիւնը, միայն լոկ ճշմարտութիւնը Ձեզ յանձնուած երկրի մասին։ Դուք նրան կիմանաք։ Տեղն ու տեղը համոզվելով, թէ ինչպէս մենք հայերս զրպարտված ենք եղել, Դուք կը լինէք մեր հզօր պաշտպանը և ողորմած բարեխօսը Թագաւորի գահի առաջ։ Խորապէս հաւատի ենք, որ Կովկասի սահմանների մէջ Ձեր մուտք գործելովը կարգ կը հաստատվի, տեղական ազգաբնակութեան արդար պահանջները բաւարարութիւն կը ստանան, իսկ մասնաւորապէս մեր հայերի համար կը բացվեն մեր դպրոցների կրթական և բարեգործական հիմնարկութիւնների փակ դռները, կը վերադարձվեն եկեղեցական կալուածքները, կը փոխվեն հայ եկեղեցու սրբութիւնը ստորացնող և հազարամեայ գոյութեամբ սրբագործված կաթողիկոսական արտօնութիւններին վերաբերեալ կարգադրութիւնները, վերջապէս նորից աշխատանքի կը վերադարձվեն հազարաւոր խաղաղ քաղաքացիներ, որոնք աքսորված են Կովկասի սահմաններից, որ տանջվում են օտարութեան մէջ և այն ժամանակ Կովկասը, ռուսաց Թագի այդ լաւագոյն գոհարը, որ մթագնել էր նստած փոշուց, Ձեր Պայծառափայլութեան շնորհիւ նորից կը շողայ իր նախկին հրանալի փայլով։

Թող ուրեմն, որ Տէր Աստուածը, իր գթառատութեան մէջ, պահէ Ձեր թանկագին կեանքը երկար և երկար ի բարօրութիւն մեր ընդհանուր հայրենիքի և յուրախութիւն այն փոքր ազգութիւնների, հայերի, վրացիների, թուրքերի, որոնք ապրում են Կովկասում և որոնց բաղդը այսուհետև ամբողջապէս Ձեր հզօր ձեռքերումն է»։

Այժմ առաջ բերենք երդուեալ հաւատարմատար Գ. Չալխուշեանի ճառը։

Ձերդ Պայծառափայլութիւն. Երկու հարևան քաղաքների՝ Նախիջևանի և Ռոստովի հայ հասարակութիւնը լիազօրութիւն է տուել ինձ՝ շնորհաւորել Ձեր բարեյաջող մուտքը Կովկասեան երկրի նախադրան սահմանները և ջերմեռանդութեամբ խնդրել Ձեզ ընդունել մեր խնդիրքը։ Նրա մէջ համառօտակի արտայայտված են փորձանքները, որ վիճակվել են հայ ժողովրդին։

Մի ժամանակ բիբլիական մի ժողովուրդ՝ ելկիւղի և յոյսերի տենչով թուլացած երկար ու ձիգ տարիների փորձանքների միջով գնում էր դէպի աւետեաց աշխարհը բախտ փնտռելու։

Նոյն վշտով, նոյն երկիւղով, նոյն յոյսով ենք մենք ապրում այժմ։ Մենք աւետեաց աշխարհ չենք փնտռում, նա մեզ մօտ կայ. և ապրել ենք մենք այդտեղ մի դար, գոհ և բախտաւոր մեր օրէնքների հովանաւորութեան տակ։ Բայց այդ աշխարհը փակվել է։ Դաշտավայրերը նոյնպէս կանաչում են. առաջվայ նման պսպղում են լեռների ձիւնապատ գագաթները և ցնծում է կապոյտ երկինքը, բայց երկիրը դարձել է մեզ համար մի ուրիշ, մի այլ, մի օտար երկիր։

Ինչու։ Որովհետև՝ թողլով մեր Տէր Թագաւորի հաւատարիմ հպատակները, մենք հաստատ կամենում ենք պահել մեր կրօնը, մեր լեզուն և անվտանգ յանձնել նրանց մեր սերունդին։

Գուցէ ձեզ կասեն, որ հայոց հարցի սուր կերպարանք ստանալու մէջ մեղաւոր են եթէ ոչ բոլորովին, այլ շատ բաներով հայ յեղափոխական կօմիտէները։

Եթէ իրօք գոյութիւն ունեն այդպիսի կոմիտէներ, դա կը նշանակէ, որ Կովկասում ոչ ամենը բարեյաջող է, այլ մի օրգանական ախտ նրան ուտում, մաշում է։ Միայն հիւանդ օրգանիզմի մէջ են առաջ գալիս միկրօբներ։ Բայց որպիսի հիմար բժիշկ պիտի կռուի միկրօբների դէմ։ Բժիշկը հեռացնում է այն միջավայրը, այն կարգ ու սարքը, այն պայմանները, որոնց շնորհիւ հնարաւոր է միկրօբների գոյութիւնը։

Նուրբ պետական խելքով Դուք այդ հասկացաք, Ձերդ Պայծառափայլութիւն, երբ անցեալ մարտի 30-ին գեներալ Մալամային ուղղած հեռագրի մէջ դուք բարեհաճեցիք շեշտել, որ դուք յենվելու էք բարեմիտ մեծամասնութեան վրա։ Այդպիսի մեծամասնութիւն մեզանում կայ։ Մենք գիտենք, որ դուք սիրում էք ուղղամտութիւն, անկեղծութիւն, թոյլ տուէք ինձ ամբողջ ուղղամտութեամբ, բոլոր անկեղծութեամբ այդ մեծամասնութեան կողմից յայտնել Ձեզ, որ նա Ձեզ հլու հնազանդ կը լինի և Ձեզ հետ ձեռք ձեռքի տուած կընթանայ, ուր կամենաք, եթէ Դուք միայն օրինաւոր գտնէք մեր ցանկութիւնը՝ հայ մնալ, և դաւանել մեր հին կրօնը, սովորել մեր հին լեզուն, եթէ դուք միայն կոչնչացնէք բացառիկ սահմանափակող նօվելլաները, որոնք՝ նսեմացնելով մեր մարդկային արժանիքը, չենք ծառայում ոչ մեր հայրենիքի, սուրբ Ռուսաստանի, ոչ մեր պաշտելի Միապետի փառքի բարձրացնելուն...

Ապրիլի 17-ի Բարձրագոյն ուկազը կրօնական համբերողութեան մասին, միացած Ձեզ տուած ընդարձակ լիազօրութիւնների հետ, համոզում են մեզ, որ Ձ[illegible]զ վրա դրած պատմական միսսիան կիրագործվի փայլուն կերպով, որ այսուհետև յուզմունքների խառնակութիւնների և շփոթութիւնների տեղ կը թագաւորէ Կովկասում խաղաղութիւն, իսկ նրա հետ անխզելի կերպով կուլտուրա։ Թոյլ տուէք, ուրեմն, նախօրօք ձեզ շնորհակալ հայերի կողմից մատուցանել Ձեզ խոնարհ ողջոյն»։

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻ ՕՐԱԳԻՐԸ

XIX

Աստուծու օգնութեամբ «Ցնօբիս-Փուրցելի» լրագիրն էլ խօսեց հայոց հանրագրի մասին։ Եւ ինչ զարմանալի լաւատեղեակութիւն ցոյց տուեց նա իր դատողութիւնների մէջ։

Կարելի է ուղղակի ապշել։ Եթէ մէկը ուզում է հասկացողութիւն կազմել թէ կովկասեան դրակից ազգերը ինչպէս են իրար ճանաչում, վրաց լրագրի այդ յօդուածը մի աւելորդ անգամ էլ կարող է նրան ցոյց տալ, որ այդ ազգերը միմեանց այնքան են ճանաչում, որքան տասապետական լիլիպուտներին կամ իրականութեան մէջ ապրող հօտենտոտներին։

Ամբողջ յօդուածը մի քաջարի կռիւ է հայ բուրժուազիայի դէմ։ Որովհետև լրագրի համար օրվայ լոյսից էլ պարզ է, որ հանրագիրը կազմել է հայ բուրժուազիան։ Իսկ երբ խօսքը բուրժուազիայի մասին է, արդէն ոչինչ դժուարութիւն չէ ներկայացնում այբուբենական մի քանի կանոններ դուրս քաշել քաղաքական տնտեսութիւնից և հանել մի շարք խորիմաստ եզրակացութիւններ։ Այդպէս էլ անում է վրաց լիբերալների օրգանը։

Բայց նախ քան այդ եզրակացութիւններին դիմելը երկու խօսք բուրժուազիայի մասին։

Այս դժբախտ բառը—բուրժուազիա—այժմ ամեն տեղ հոլովվում է իբրև անարգանքի, արհամարհանքի արտայայտութիւն։ Ով ուզում է փայլել արմատական հայեացքների էժան ձեռք բերվող մի հռչակով, նա աջ ու ձախ արտասանում է այդ բառը։ Մեզանում էլ շատերը հէնց այդ փայլի համար խաղում են «բուրժուա» բառով։ Շատ յաճախ կարելի է հանդիպել մարդկանց, որոնք իրանց ամբողջ ուղղութեամբ, իրանց դաւանանքներով պատկանելով բուրժուական աշխարհայեցողութեան, իրանք իրանց համար այդ մեղքից մի աննշան կտոր անգամ չեն վերցնում և ուրիշներին են մեծարում բուրժուա նախատական յորջորջումով։

Շատ հետաքրքրական է իմանալ, թէ «Ցնօբիս-Փուրցելին» ում ի նկատի ունի իր յարձակումների մէջ։ Ի՞նչ է հայ բուրժուազիան, ինչ տարրերից է կազմված։

Այստեղ մենք տեսնում ենք մի շատ սահմանափակ, նեղ հասկացողութիւն։ Բուրժուա բառը լրագիրը ընդունում է նա ուղիղ մըտքով—վաճառական դասակարգ, փողի, հարստութեան ներկայացուցիչ։ Հարուածները թափվում են այդ տեսակ մարդկանց վրա. լրագիրը այնքան առաջ է գնում, որ ասում է թէ հայ բուրժուազիայի մեծագոյն մասը բաղկացած է չարչիներից։

Ահա այդ դասակարգն է, իբր թէ, խմբագրել և ընդունել այն հանրագիրը, որ այնքան վիշտ ու յուզմունք է պատճառել վրացի հրապարակախօսներին։

Եթէ այդքանն է վրաց լրագրի լաւատեղեակութիւնը, մենք կատարեալ իրաւունք ունենք ասելու, որ նա ուղղակի նիզակներ ջարդում է մի բանի համար, որի մասին ոչինչ հասկացողութիւն չունի։ Հանրագիրը հայ վաճառականական դասակարգը չէ կազմել։ Փառք Աստուծու, ժողովը, որ խմբագրում էր այդ հանրագիրը, լուսնի վրա չէր հաւաքվել, այլ նոյն այն քաղաքում, ուր այնքան մեծ ապլօմբով դատողութիւններ են անում վրացի հրապարակախօսները։ Կարելի էր տեղեկանալ, կարելի էր մի պարզ հարց ու փորձով իմանալ, որ այդտեղ, խորհրդակցութեան մէջ, վաճառականները այնքան աննշան էին թւով, որ նոյն իսկ յիշատակելը մեղք է, որ գործը կատարել է հայ ինտելլիգենցիան, հաւաքված Անդրկովկասի զանազան կողմերից։ Կիմանային

վրացի հրապարակախօսները և այն, որ նոյն իսկ գիւղացիներն էլ, հողի ներկայացուցիչներն էլ, նստած էին ինտելիգենցիայի շարքերում։

Այսպէս ահա, «Ցնօբիս-Փուրցելիի» արշաւանքը հայ բուրժուազիայի դէմ կատարելապէս նման է այն կրակոտ կռւին, որ մղում էր Լամանչեցի հերոսը հողմաղացների դէմ...

Այս տեսակ կերպարանք այդ արշաւանքը ընդունում է այն պատճառով, որ լրագիրը, յարձակվելով հանրագիր կազմողների վրա, և նկատի ունի հայ վաճառականներին կամ, ասենք աւելի ընդհանուր բառով—փողատէրներին։

Դուրս գանք այժմ այն նեղլիկ սահմաններից, որ լրագիրը գծել է բուրժուա անուան շուրջը։ Ինչպէս յայտնի է, բուրժուա լինելու համար անպատճառ հարկաւոր չէ վաճառականի գազ բռնել կամ բանկերի բանալիները գրպանում ունենալ։ Հարցը հարստութիւնը չէ, այլ հասկացողութիւնը, աշխարհայեացքը։ Այստեղ արդէն բաժանում չը կայ փողաւորի և ոչ-փողաւորի մէջ։ Աշխարհայեացքը միացնում է «բուրժուա» անուան թելադրած հասկացողութեան մէջ թէ ինտելիգենտին և թէ հարուստ վաճառականին, թէ տիրոջը և թէ նոյն իսկ նրա ծառային, իր քրտինքով նրան հարստացնող գործաւորին։

«Ցնօբիս-Փուրցելին» կարող է ասել մեզ, թէ ինքը այդ լայն մտքով է հասկանում հայ բուրժուազիան, թէ հայոց հանրագիր խմբագրող ինտելիգենցիան մարմնացնում էր իր մէջ հայ բուրժուազիայի ամբողջ աշխարհայեցողութիւնը։

Ընդունենք և այս առարկութիւնը։ Բայց այս դէպքում ո՞վ է հայ բուրժուազիայի դատաւոր հանդիսանում։—Վրաց բուրժուազիան։ Չէ՞ որ ինքը, «Ցնօբիս-Փուրցելին» էլ նոյն բուրժուական ծառի պտուղն է, չէ՞ որ նա էլ բուրժուա ինտելիգենցիայի մի ճիւղաւորութիւնն է։

Ապացոյցները աչքի առջև են։ Լրագիրը, յարձակվելով հայ բուրժուազիայի վրա, պաշտպանում է մի բուրժուական ծրագիր, որ վրաց հասարակութեան մէջ է կազմվել։ Նա աւտօնօմիստ է և այդ քաղաքական ծրագրի տեսակէտից գզգզում է հայ բուրժուազիան, բայց գզգզում է յանուն ոչ թէ արմատական գաղափարների, այլ նոյնպէս բուրժուական մի այլ իդէալի։—Մի՞թէ, ճշմարիտ, պէտք է բացականչել. «յիւրսն եկն և իւրքն զնա ոչ ընկալան»։

Եւ ահա, գրաւելով այդպիսի մի դիրք, լրագիրը ստիպված է երկու ճակատի վրա կռիւ մղել. մի կողմից հայ բուրժուազիայի դէմ, միւս կողմից վրաց հասարակութեան մէջ նոր կազմակերպված արմատական տարրերի դէմ։ Վերջիններս հակառակ են աւտօնօմիային, որովհետև գտնում են, որ դա էլ բուրժուական մի ձեռնարկութիւն է, որ պիտի առաջ բերէ նոյն նացիօնալիստական առանձնացումը, շօվինիզմը, դասակարգային բռնակալութիւնը։

Տեսնո՞ւմ էք—դուք մեղադրում էք ուրիշներին, որ նրանք բուրժուա են, բայց ահա դուրս են գալիս և այնպիսիները, որոնք ձեզ են ասում թէ դուք էլ բուրժուաներ էք։ Եթէ հայ ինտելիգենցիայի հայեացքները ձեզ բաւարարութիւն չեն տալիս, ձերն էլ ուրիշներին են անհիմն, վնասակար երևում, որովհետև ձերն էլ, ասում ենք, նոյն բուրժուական աշխարհավարութիւնն է, միայն ուրիշ կերպարանքով ու ձևով։

Կարելի՞ է չը ծիծաղել, կարդալով «Ցնօբիս-Փուրցելիի» յարձակումների մէջ այն երեւականը թէ հայ բուրժուազիայի ձգտումն է տիրել ամեն տեղ։ Իսկ դուք, պարոններ, կարո՞ղ էք խօսք տալ, որ վրաց բուրժուազիան այդպիսի ձգտում չունի և չը պիտի ունենայ։ Այդ ո՞րտեղ էք գտել մաքրափայլ գաղափարներից բաղկացած բուրժուազիա։ Իսկ եթէ կասէք թէ վրաց բուրժուական ծրագրի մէջ կան դեմօկրատիական հիմքեր, մենք ձեզ կասենք, որ հայերի հանրագիրն էլ զուրկ չէ այդ հիմքերից։ Առանձին տարբերութիւն այդտեղ մենք չենք տեսնում, և ոչ վրաց, ոչ հայոց բուրժուազիան, հաւատացէք, դափնիներով պսակվելու արժանի չէ։ Այժմ ժամանակներն այնպէս են, որ դեմօկրատիական սկզբունքները ամեն տեղ կամաց-կամաց ուշադրութեան են առնվում և նրանց փշրանքներ տալը աւելորդ չեն համարում, գոնէ գործնական շահի տեսակէտից...

Բուն վէճի վերաբերմամբ հազիւ թէ երկու խօսքից աւել ասելու կարիք լինի։

Ինչո՞ւ են այդքան նիզակներ ջարդվում, ինչո՞ւ այդքան եռանդ, պօլեմիկական խիզախութիւններ, որոնք առնուազն աւելի ցանկալի գործադրութեան են արժանի։ Պէտք է շատ միամիտ լինել՝ այդ ծրագրերին, հանրագրերին գործնական ահագին նշանակութիւն տալու համար։ Ցամենայն դէպս, վրացի հրապարակախօսները կեանքից բաւական հարուստ դաս առած պիտի լինեն՝ հասկանալու համար, որ կարելի է անհամեմատ սառնասիրտ, հանդարտ, անվրդով վերաբերվել երևոյթներին և երբեք չը մոռանալ հաստատուն, ամեն տեղ ճանաչված սկզբունքը—այն, որ իւրաքանչիւր ազգութեան վերապահվում է ինքնորոշման կատարեալ ազատութիւն։

Ցարգեցէք այդ սկզբունքը և մի՛ վախենաք։ Եթէ մի ազգութիւն ինքն իրան այս կամ այն պատճառով դատապարտում է բուրժուական կազմակերպութեան, թոյլ տուէք, որ նա ինքն իր սեփական միջոցներով գտնէ ուղիղ ճանապարհը։ Ձեր աղմուկներով և աղաղակներով ոչինչ դրական բան չէք աւելացնի, բայց շատ բան կը փչացնէք, և ամենից առաջ այն համերաշխութիւնը, եղբայրութիւնը, որի ջատագովն էք հանդիսանում։ Դա աւելի բէալական մի գործ է, քան յատկապէս հայ և ոչ մի ուրիշ բուրժուազիայի վտանգը ներկայացնող ուրուականը։

Ինքներդ էք ասում, թէ այժմեան ժամանակներում բուրժուական կազմակերպութիւնը չէ կարող որ և է աջողութիւն ունենալ, որովհետև ժողովրդական տարրերը ուժեղացել են և պիտի ուժեղանան։ Եւ շա՜տ գեղեցիկ։ Ձեր վախերը, ուրեմն, աւելորդ են ու անհիմն։ Փոխանակ կուրծք ծեծելու և օձիք պատռելու, դուք ցանկացէք ազատ դաշտ, ուր շահերը, հասարակական կազմակերպութեան պրօբլէմները կարողանային իրար հանդիպել, իրար հետ մրցել առանց արգելքների։

Թող լինի այդ դաշտը, և այնուհետև կեանքը կը խօսէ լիաբերան, կը խօսէ պարզ, առանց միջնորդների ու փաստաբանների։

Իսկ մինչև այդ—արժէ՞ նիզակներ ջարդել...

Լ.

ՍԵՆԱՏՕՐ ԿՈՒԶՄԻՆՍԿՈՒ ՄՕՏ

«(Русское Слово» լրագրի թղթակցութիւն)

—Ինձ տուած յանձնարարութիւնը,—ասաց ինձ սենատոր Ա. Մ. Կուզմինսկի,—չէ կարելի համարել մի սովորական սենատօրական վերաքննութիւն, որի էութիւնն է անձամբ և մօտիկից ծանօթանալ պետական հիմնարկութիւնների դրութեան, պատասխանատու չինովնիկների գործունէութեան կամ անգործութեան հետ։ Իմ առջև դրած խնդիրը աւելի բարձր է, իմ ծրագիրը աւելի ընդարձակ է։ Եթէ կամենում էք, դա իսկապէս վերաքննութիւն չէ, այլ աւելի շուտ գիտական-հասարակական ուսումնասիրութիւն և գնահատում այն պայմանների, որոնց ազդեցութեան տակ բորբոքվեցին փետրվարեան արիւնոտ դէպքերը, որոնք յուզմունք պատճառեցին ամբողջ աշխարհին։

Որպէս զի կարելի լինի տալ ճիշդ պատասխան սոսկալի դէպքերի առիթով,—բաւական չէ սահմանափակվել գործի զուտ փաստական շրջանակի մէջ, ցոյց տալով ամենամօտիկ պատճառները, մերկացնելով իսկական մեղաւորներին և քննելով ադմինիստրացիայի գործողութիւնները, սկսած նահանգի բարձր անձից և հասնելով վերջին գօրօդօվօյին։ Ես նպատակ եմ դրել ուսումնասիրել բացի այդ բոլորից, տեղային կեանքի բոլոր շրջանը, մանաւանդ մի ազգութեան յարաբերութիւնը դէպի միւսը, ազգաբնակութեան տնտեսական, իրաւական դրութիւնը, և, որքան հնարաւոր կը լինի, ծանօթանալ երկրի մէջ գոյութիւն ունեցող քաղաքական շարժման հետ, որ այստեղ նշանաւոր չափեր է ընդունել։

Երբ այս բոլորը կունենանք ձեռքի տակ, այն ժամանակ կարելի է ասել, թէ ինչ ընդհանուր պատճառներ առաջացրին Բագուի կոտորածը. արդեօք ադմինիստրացիայի և ոստիկանութեան գործողութիւնները, տնտեսական անկերպարանաւորութիւնը, ազգայնական և ցեղային հակառակութիւնը, քաղաքական պրօպագանդան և այլն։

Բոլորովին իզուր են կարծում, թէ դէպքերը քննելու համար ես մտադիր եմ օգտվել բացառապէս ադմինիստրացիայի օրգաններից։ Առաջին իսկ րօպէից ես լայն կարողութիւն տուի, որ հասարակական տարրերն էլ մասնակցեն ճշմարտութիւնը որոնելու մէջ և ամեն մի բնակչին թոյլ է տրված խօսել ճշմարտութիւնը, առանց վախենալու, թէ կը վնասվի այդ բանից։ Ես ամեն օր ընդունում եմ, լսում եմ տասնեակ խաղաղ մարդկանց, որոնց ցուցմունքները ինձ համար կարևոր նշանակութիւն ունեն։ Բացի բերանացի բացատրութիւններից, ես իմ աշխատութեան համար օգտվում եմ բազմաթիւ գրաւոր պաշտօնական յայտարարութիւններից, հանրագրերից և ամենաբազմազան նիւթերից, որոնք մանում են ինչպէս առանձին անձերից, նոյնպէս և ամբողջ հիմնարկութիւններից և կազմակերպութիւններից։

—Այս րօպէին ինչ դրութեան մէջ են գտնվում աշխատութիւնները։

—Միայն այսօր ես մի քանի պաշտօնեայ ուղարկեցի նահանգի բոլոր գաւառները ոստիկանութեան, դատարանի և բոլոր գիւղական հիմնարկութիւնների վարչութիւնները վերաքննելու համար։ Շարունակվում է ամենախիստ, ամենալուրջ կերպով քննվել տեղական բարձր ադմինիստրացիայի և ոստիկանական աստիճանաւորների գործողութիւնները, թէ ինչ են արել կոտորածի առաջն առնելու, կոտորածը ճնշելու համար, նոյնպէս քննվում են ոստիկանութեան յարաբերութիւնները ազգաբնակութեան հետ։ Ձեռնարկված են աշխատանքներ ուսումնասիրելու բանւորների տնտեսական կեանքը և դրութիւնը, մանաւանդ նաւթահանքերում։ Հիմնված է քաղաքային ինքնավարութեան վերաքննութիւնը, որ արդէն նշանաւոր պակասութիւններ է բաց արել։ Ուսումնասիրվում են յարաբերութիւնները հայերի և թուրքերի մէջ և, վերջապէս, քաղաքական և յեղափոխական շարժումը երկրում։

—Արդէն այն փաստերից, որ մեզ աջողվել է ձեռք բերել մեր աշխատութեան առաջին ամսում,—շարունակեց սենատորը,—ես հնարաւորութիւն ունեմ ենթադրելու, թէ Բագուի աղէտը մի հատ որոշ գծագրված պատճառի հետևանք չէ։ Աւելի շուտ պէտք է ասել, թէ այդ սարսափները զարգացան մի շարք պատճառների ազդեցութեան տակ։ Այստեղ, ինչպէս արդէն բաւականաչափ պարզված է, մենք գործ ունենք նախ ադմինիստրացիայի պակասութիւնների և ոստիկանութեան անգործութեան հետ, որի հետևանքն այն էր, որ աղէտը այնքան ընդարձակ չափեր ընդունեց. յետոյ ահագին դեր խաղացել են յարաբերութիւնները թուրքերի և հայերի մէջ. առաջինները իրանց համարում են բնիկներ, իսկ հայերին եկւորներ. և սակայն, այս վերջինների ձեռքում են գտնվում կապիտալները և ամենահարուստ ձեռնարկութիւնները, ինչպէս և տնտեսական տիրապետութիւնը։ Հայերից կախված լինելու այդ դրութիւնից էլ կազմվեցին վատ յարաբերութիւնները։ Դրական կերպով կարելի է խօսել հակապետական տարրերի դերի մասին, յեղափոխական ծածուկ պրօպագանդայի մասին, որոնք նոյնպէս ազդեցութիւն են ունեցել փետրվարեան դէպքերի վրա։

—Մօտաւորապէս ե՞րբ կը վերջանայ վերաքննութիւնը։

—Կարծեմ օգոստոսից ոչ շուտով։

—Կարելի՞ է յոյս ունենալ, թէ ձեր աշխատութիւնները հասարակութեան սեփականութիւն կը դառնան։

—Անձամբ ես գոնէ պիտի միջնորդեմ, որ մեր քննութիւնների գէթ մի մասը հրատարակվի...

ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Կիրակի, մայիսի 8-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին, քաղաքային տան դահլիճում կայացաւ Թիֆլիսի Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան ժողովը։ Ժողովի նախագահ ընտրվեց պ. Լ. Տիգրանեան, իսկ քարտուղար Ն. Մատինեան։ Ժողովի սկզբին ներկայ էին 35 անդամ, իսկ յետոյ նրանց թիւը հասաւ 47-ի։ Ժողովը աչքի առաջ ունենալով, որ օրակարգի առաջին հարցի լուծման համար, այն է ներկայ ընկերութեան կանօնադրութեան փոփոխութեան համար հարկաւոր է բոլոր անդամների 1/2-ը, ուստի այդ հարցը թողնվեց մի ուրիշ ժողովի և ապա անցաւ միւս հարցերին, որոնք կարող էին ժողովի քննութեան նիւթ լինել անդամների 1/4-ի ներկայութեամբ։

Նախ կարդացվեց և հաստատվեց ընդհանուր ժողովի անցեալ 1904 թ. արձանագրութիւնը, ապա ժողովն անցաւ հաշուետուութեան։ Ժողովը առանձին առանձին քննելով Բարեգործական Ընկերութեան մուտքի և ելքի յօդուածները, աւելի ուշադրութիւն դարձրեց չքաւորներին փողով նպաստ տալու և ճաշարանի վրա ծախսվելիք գումարներին։ Նախահաշուով ճաշարանի ծախս, 60 հոգու համար, նշանակված է 2000 ր., իսկ չքաւորներին փողով օժանդակութիւն 1260 րուբլի։ Բժ. Խատիսեան անբաւարար համարելով հաշուի մէջ յիշած այն կէտը, որ ճաշողներին տրվում է 3/8 ֆունտ միս, աւելացրեց, որ լաւ է քիչ թւով մարդ կերակրել և սննդալի կերակուր տալ, քան թէ նրանց թիւը աւելացնել և քաղցած թողնել, մանաւանդ որ ճաշողները աշակերտներ և աշակերտուհիներ են և նրանք ճաշում են միայն մի բաժին ստանալով։ Իսկ եթէ կարևոր է ճաշողների թիւը աւելացնել, այն ժամանակ պէտք է աւելացնել ճաշարանի վրա ծախսվելիք գումարը։ Պ. Կ. Շիրինեան առաջարկեց աղբիւրները աւելացնելու համար անդամների թիւը աշխատել աւելացնել։ Ժողովը որոշեց ճաշողների թիւը չը սահմանափակել, այլ թողնել վարչութեան՝ առաջարկելով որքան հնարաւոր է, աւելի սննդարար ճաշ տալ։

Ժողովը հաստատելով Բարեգ. ընկերութեան և ընկ. ճաշարանի հաշիւները և նախահաշիւները, երկար կանգ առաւ յանուն Յ. Խուդադեանի որբանոցի նախահաշուի վրա։ Այս հարցի վերաբերմամբ վարչութեան անդամ Ա. Մէլիք-Այվազեանց ներկայացրել էր ժողովին իր առանձին նախահաշիւը 40 որբերի համար։

Պ. Մէլիք-Այվազեան մի երկար ճառով սկսեց յարձակվել թէ ժողովականներից մի քանիսի, թէ վերստուգող յանձնաժողովի և թէ ներկայ վարչութեան վրա։ Նա պախարակում էր վերստուգող յանձնաժողովի գործունէութիւնը, որ նա իր պարտականութիւնը չէ կատարել, ընկերութեան գանձապահին, որ նա առաւօտից մինչև երեկոյ գրասենեակում չէ նըստում, քարտուղարին, որ նա ամեն ինչ ինքը չէ անում, մասնաւոր մարդկանց, որ նրանք իրանց հասարակական պարտականութիւնները չեն կատարում։ Ժողովը լսելով վարչութեան և վերստուգող յանձնաժողովի պատասխանները, և բոլորովին անտեղի համարելով նրա ճառը, անցաւ բուն խնդրին։

Կարդացվեց նախ պ. Մէլիք-Այվազեանցի ներկայացրած նախահաշիւը, և ապա վարչութեան նախահաշիւը և պ. Մէլիք-Այվազեանցի նախահաշուի մասին որբանոցի յանձնաժողովի ներկայացրած զեկուցումը, որի մէջ յօդուած առ յօդուած մատնացոյց էր արված պ. Ա. Մէլիք-Այվազեանցի ներկայացրած նախահաշուի թերութիւնները։

Թէր և դէմ խօսակցութիւններից յետոյ ժողովը մեծամասնութեամբ որոշեց անհետևանք թողնել պ. Ա. Մէլիք-Այվազեանցի նախահաշիւը և հաստատել վարչութեան ներկայացրածը։ Ժողովը վերջացաւ $4\frac{1}{2}$ ժամին։ Ընտրութիւնները և կանօնադրութեան փոխելու խնդիրը թողնվեցին հետևեալ կիրակի օրվան։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մայրաքաղաքի բարձր շրջաններում մեծ իրարանցում է առաջացրել մի բարձրաստիճան պաշտօնեայի նոր ծրագիրն ապակենտրօնացնելու մասին։ Այդ ծրագրի համեմատ՝ բարձրագոյն դպրոցները պէտք է չը կենտրօնացնել մայրաքաղաքներում, այլ տեղափոխել նրանց մեծ մասը գաւառական փոքր քաղաքներն ու աւանները։ Բացի դրանից՝ առաջարկված ծրագիրը խորհուրդ է տալիս խոշոր գործարանները ևս աշխատել ցրել գաւառներում։ «Р. Сл.» լրագրի հաղորդած այդ լուրը բաւական հաւանականութիւն ունի։ Դրա նպատակն է երկու շատ բռնկող և վտանգաւոր տարրերը—ուսանողներին ու բանւորներին հեռացնել մայրաքաղաքից։

—

Կիրակի, մայիսի 8-ին, Թիֆլիսի արտիստական ընկերութեան դահլիճում կայացաւ Շիլլերի յիշատակին մի ցերեկոյթ, որի մասին տեղի պակասութեան պատճառով մանրամասնութիւններ կը հաղորդենք վաղվայ համարում։

—

Ինչպէս հաղորդում է «Сынъ От.» լրագիրը, նահանգապետներին շրջաբերական է ուղարկված ներքին գործերի մինիստրութիւնից, որ կրօնական համբերատարութեան մասին հրատարակված ուկազը երբեք չը բացատրեն այն ձևով, որ իբր թէ վերաբերում է միայն հնածէսներին։

—

Պետերբուրգում վերջին օրերս կայացաւ մարքսիստ—հրապարակախօսների համառուսական դաշնակցութեան ընդհանուր ժողովը։ «Новости» լրագիրն ասում է, որ ժողովը որոշեց կազմել մի շարք դասախօսութիւններ և միտինգներ, բացատրելու և պարզաբանելու մարքսիզմը ժողովրդին ու հասարակութեանը։

—

Ստացանք հետևեալ նոր գրքերը. 1) Ա-Դօ

«Հայրենիքի կարօտը», Պետերբուրգ, գինը 5 կ.։ 2) Նեմիրովիչ-Դանչենկօ «Կենդանացած երգը», պատմուածք, Թարգմանութիւն Վաղարշակ Թումանեանի, Բագու, գինը 10 կ.։

—

Մոսկվայի և Պետերբուրգի մամուլը հարստանում են երկու նոր ու առաջադէմ օրգաններով։ Մոսկվայում [illegible] Թոյլ է տրված, առանց նախնական [illegible], հրատարակել [illegible] օրաթերթը, իսկ խմբագիր լինելու է պրոֆեսոր [illegible] Ս. Ն. Տրուբեցկոյը։ Պետերբուրգում օգոստոսի սկզբներից հրատարակվելու է «Северный Голосъ» անունով մի ամենօրեայ լրագիր, եղած Վ. Վ. Բարտենեւսկու և Վ. Ն. Արաբաժինի խմբագրութեամբ։—Խմբագիրների այդ անունները պարզ պարագայ են, թէ որքան արժանավոր ուղղութեան են լինելու յիշված օրգանները։

«Б. В.» լրագրի ասելով, Մոսկվայում նկատվում է մի տարօրինակ առատութիւն արտասահման գնացողների։ Բոլոր [illegible] բոլոր [illegible] մինչև մայիսի 29-ը։ Արտասահման անցաթղթեր առնող վարչութիւնը սաստիկ ծանրաբեռնված է [illegible]։ Այդպիսի երևոյթ երբեք տեսնված չէ։

—

Բալթական IV էսկադրայի հրամանատար ծովակալ Բիրիլեւը հեռագիր ստացել է հրամանով մայիսի 2-ին, ուղղած բոլոր նաւաստիներին։ «Հրամայում եմ IV էսկադրայի նաւաստիներին, [illegible] յունիսի 1-ին [illegible] համար, [illegible]

«Финл. Газ.» կիսապաշտօնական լրագրում տպված է ռեֆերենդումի մասին [illegible] Ֆինլանդիայի [illegible] «Fria Ord» լրագրի [illegible]

ԿԱՐՍԻՑ մեզ գրում են. «Երէկ մարդասպանութեան մի փորձ եղաւ [illegible]»։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

7 մայիսի

ԻՒԻՐԵՎ, 7 մայիսի։ [illegible]

ԲԵՐԼԻՆ, 6 մայիսի։ Կիսապաշտօնական [illegible]

[illegible] կամ կայարան հիմնելու մասին նաւագնացութիւնը պաշտպանելու համար։

ՍԻՄԼԱ, 6 մայիսի։ Կանգրայից հաղորդված տեղեկութիւնների համեմատ, անհրաժեշտ է կրկին հարիւր հազար ֆունտ ստէրլինգ՝ օգնութիւն հասցնելու համար նորերս տեղի ունեցած երկրաշարժից վնասվածներին։

ՆՈՎՕՁԵՐԿԱՍԿ, 6 մայիսի։ Օծվեց զինուորական Համբարձման տաճարը, որ կառուցվում էր հարիւր տարի։ Տաճարը հոյակապ շէնք է ներկայացնում։

ՌՕՍՏՕՎ ԴՕՆԻ ՎՐԱ։ Ապրանք արտահանողները դժուար կացութեան մէջ են դրված նաւատէրների և ափային նաւեր բեռնողների գործադուլով։ Ցորենի ուշ ուղարկումը արտասահման մեծ վնասներ է պատճառում. ամառվայ ընթացքում չեն կարողանայ անցեալ տարվայ ցորենն ուղարկել, իսկ օգոստոսին կը ստացվի այս տարվայ հունձի նոր հացահատիկ։ Ցորենի արտերը ամեն տեղ լաւ են և լաւ բերք են խոստանում։

ԱՐՁԱՄԱՍ, 7 մայիսի։ Ժամանեցին գեներալ Ստեսէլ և նրա ամուսինը, որոնք գնում են Սարով։

ՄՕՍԿՎԱ, 7 մայիսի։ Սարքին ծառայողները պահանջում են. ձայն ունենալ դումայի նիստերում իրանց վերաբերեալ հարցերի քննութեան ժամանակ, ռոճիկներն աւելացնել, պարբերաբար աւելացումներ, պարգևներ, թոշակներ, ապահովագրութիւն ծերութեան դէպքում, ձրի բժշկութիւն, մի ամսով արձակուրդներ ռոճկով, երեխաների ձրի ուսում։—Ընդհանուր զեմստվօյի կազմակերպութեան մէջ մտցրին 157,000 րուբլի Վլադիմիրի, Ռեազանի, Պէնզայի, Նօվգորոդի և Վեատկայի զէմստվօները։—Ռումեանցէվսկի թանգարանը Նեկրասօվայի կտակով ստացաւ քառասնական թուականների գործիչների ձեռագիրների, նամակների և պատկերների մի ընդարձակ ժողովածու։ Այսօր Շէրեմէտեվեան հիւանդանոցի տնազին շինութեան մէջ հրդեհ կար վերնատան մէջ. հանեցին հազար քառակուսի արշին տանիք։

ՄԻՆՍԿ, 6 մայիսի։ Մօսկվա—բրէստեան երկաթուղու արհեստանոցները փակվեցին։ Բանւորներն արձակվեցին։

ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱԶ, 7 մայիսի։ Երէկ այստեղ սկսվեց գործակատարների գործադուլը, որը երեկոյեան դէմ ընդհանուր դարձաւ։ Կանգնեցնում էին տրամվայի վագոնները և կառապաններին, և իջեցնում էին նստողներին։ Մի վագոն շուռ տուեին։ Կամենում էին գնացքը կանգնեցնել, կարծելով, որ նա մարդատար է։ Կազակները խաղաղութեամբ պատում էին փողոցները ոստիկանապետի հետ միասին։ Ժողովրդի խմբեր դադարեցնում են ամեն տեսակ աշխատանքը։ Այսօր գործադուլը շարունակվում է։

ՏՕԿԻՕ, 6 մայիսի։ Մանջուրիայից ստացվող տեղեկութիւններից երևում է, որ անխուսափելի է ճակատամարտը մօտ ապագայում։ Ռուսները գրաւած ունեն ճակատը 42 մղոն երկարութեամբ Իեխօչէնից մինչև Խօդօսխան Սուպէնչէնի վրայով, ուր գրաւած ունեն զօրեղ ամրացրած դիրքեր։ Ռուսների ամենանշանաւոր դիրքն է Խայլունչէնը, որի հրամանատարն է գեներալ Մադրիդով։

ՓԱՐԻԶ, 7 մայիսի։ «Նիւ-Եօրկ-Հէրալդ» լուր է հաղորդում, որ եապօնացիները ճանապարհ կը տան ռուսական էսկադրային մինչև Վլադիվօստոկ, յուսալով նրա վերաբերմամբ նոյն տակտիկան գործ դնել, որին հետևում էին նրանք Պօրտ-Արտուրի մօտ։—Վերջին շաբաթվայ ընթացքում հիւսիսային Իտալիան աւերում են սարսափելի հեղեղները։ Վնասները 25 միլիոն են հաշւում։

ՎԻՍԲԱԴԷՆ, 7 մայիսի։ Երէկվան զօրահանդէսին հրաւիրված են այստեղ բժշկութեան համար գտնվող ռուս օֆիցէրները։ Կայսրը խօսեց նրանցից իւրաքանչիւրի հետ։

ՏՕՄՍԿ, 7 մայիսի։ Դուման որոշեց ժողովրդական համալսարանի համար Մաղրիդովի նուիրած ֆօնդը մեծացնել ամեն տարի այդ նպատակով 3000 ր. յատկացնելով քաղաքի միջոցներից։

8 մայիսի

ԲԵՐԼԻՆ, 7 մայիսի։ Թագաժառանգ պրինցի պսակադրութեանը Աւստրիայի ներկայացուցիչը կը լինի Թագաժառանգ էրցհէրցօգ Արտուր Կօննաուտեան։—Մեծ թւով ֆրանսիական կալուածատէրեր ուզում են ճանապարհորդութիւն կատարել Գերմանիայում գիտական նպատակով։

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕԴԱՐ, 7 մայիսի։ Գործադուլ արին տրամվայները։ Կառապանների գործադուլը ահա երեք օր է, որ շարունակվում է։

ԲԷԼՕՍՏՕԿ, 8 մայիսի։ Բանւորների միջև սկսվել է զօրեղ ագիտացիա օրէորդներին և ամուսնացած կանանց գործարաններից հեռացնելու նպատակով, որպէս զի նրանց տեղերը արվեն անգործ տղամարդկանց։ Շատ գործարաններից նրանք արդէն հեռացված են։

ԴՐՈՒՍԿԷՆԻԿԻ։ Մայիսի 15-ին բացվում է բուժական սեզօն։

ԼՕՆԴՕՆ, 7 մայիսի։ Գլազգօում կառուցվող զրահակիրը տուրբինով մեքենաներ կունենայ, որոնք մինչև այժմ գործ էին ածվում ականանաւերի համար։ Զրահակիրը կը զարգացնէ 23,000 ույժ և ամենամեծ ու ամենաարագընթաց նաւը կը լինի բրիտանական նաւատօրմում։

ՏՕԿԻՕ, 7 մայիսի։ Յետ են մղված ռուսների միաժամանակ յարձակումները Նեանչէնզիից դէպի արևելք, հիւսիս և արևմուտք և Կախուանից դէպի հիւսիս։ Մայիսի 5-ին նոյնպէս յետ են մղված յարձակումներ դէպի հիւսիսարևմուտք Չանտաֆուից դէպի Տակումէն տանող ճանապարհի երկարութեամբ։ Տակումէնից դէպի հիւսիս-արևմուտք տեղի ունեցաւ զօրեղ արտիլերիական թնդանօթաձգութիւն, նշանաւոր կորուստներ հասցնելով. Մնացած բաներում դրութիւնը անփոփոխ է։

ՏԱՆԺԷՐ, 7 մայիսի։ Բրիտանական միսիան ճանապարհ ընկաւ Ֆէց։

ՓԱՐԻԶ, 7 մայիսի։ Վատիկանը մեծ նշանակութիւն է տալիս Թագաւոր Կայսրի վերջին ուկազին լեհական հարցի վերաբերմամբ և նախատեսնում է ոչ հեռու ապագայում լեհական ազգութեան վերածնումը։—Մինիստրների խորհուրդը Թիւրքիայում մշակում է Ալբանիայից նոր ինքնավար վիլայէտ ստեղծելու հարցը։

8 մայիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Բարձրագոյն ռէսկրիպտ Մեծ Իշխան Նիկօլայ Նիկօլաեվիչի անունով. «Ձերդ Կայսերական Բարձրութիւն, նպատակ ունենալով ապահովել՝ համաձայն պետութեան պահանջների և զինված ուժերի զարգացման միջոցների, և համաձայնեցնել այդ պետական հաստատութիւնների գործունէութեան հետ՝ պետութեան ապահովութեանը վերաբերող հարցերի առիթով, անհրաժեշտ համարելով այժմ և եթ կազմել պետական պաշտպանութեան խորհուրդ, Ձեր Կայսերական Բարձրութեան վրա եմ դնում՝ Իմ անմիջական ցուցումների և Իմ նշանակած անձերի՝ ձեր նախագահութեամբ, յանձնաժողովով մշակել մանրամասն կանօններ այդպիսի հիմնարկութեան առիթով։ Ես հաւատացած եմ, որ ձեր գործունեայ ղեկավարութեամբ Իմ դրած աշխատանքը խորհրդի վրա կը կատարվի առանց յապաղման այնպիսի մանրակրկիտութեամբ և բազմակողմանի ուշադրութեամբ, որպիսին պահանջում է Իմ նախացուցած պետական կարևոր բարձր հիմնարկութիւնը։ Մնամ դէպի Ձեր Կայսերական Բարձրութիւնը մշտապէս անփոփոխ բարեացակամ «ՆԻԿՕԼԱՅ»։—Ծառայութիւնից արձակվում է II կարգի կապիտան Կլադօն։—Մայիսի 6-ին ս. սինօդը շնորհաւորութիւն մատոյց Նորին Կայսերական Մեծութեանը, որին նոյն օրը պատասխանեց Թագաւոր Կայսրը նախանդամ միտրօպօլիտ Անտօնիյի անունով. «Ընդունեցէք, տէր, եւ հաղորդեցէք ս. սինօդի անդամներին Իմ սրտագին շնորհակալութիւնը աղօթքների եւ շնորհաւորութեան համար։ «ՆԻԿՕԼԱՅ»։

ԳՈՒՆՁԺՈՒԼԻՆ, 6 մայիսի։ (Սեփ. թղթ.)։ Բոլոր ապրանքների գները 2—5 անգամ բարձրացել են։ Չինացիների կամայականութիւնն այդ բանում պէտք է սանձահարվի սակագին կամ տուքս մտցնելով, ինչպէս այդ արել են, լուրերի համեմատ, եապօնացիների գրաւած վայրերում։—Փոփոխութիւններ դեռ չը կան։

ԳՈՒՆՁԺՈՒԼԻՆ, 7 մայիսի։ (Սեփ. թղթ)։ Լուր է պտտում, որ մեր ձախ թևի վրա բաւական նշանաւոր ընդհարում է տեղի ունեցել, թէև այդ լուրը դեռ պաշտօնապէս չէ հաստատված։ Մեր կորուստներն են—500-ի չափ սպանված և վիրաւոր։

Կ. ՊՕԼԻՍ, 7 մայիսի։ (Սեփ. թղթ.)։ Սուլթանն ունկնդրութեան ընդունեց Նաչևիչին և բուլղարական գեներալ Անդրէևին, որոնք հանգստացուցիչ հաւաստիացումներ տուեին Բօլգարիայի տրամադրութեան մասին։ Գեներալ Անդրէևը յոյս ունի մօտ ապագայում ձեռք բերել բարեյաջող արդիւնքներ սահմանային հարցերի առիթով։

ՍՕՖԻԱ։ Բարեյաջող լուրեր են ստացվել Բօլգարիայի, Սերբիայի և Գերմանիայի միջև առևտրական դաշնագիր կնքելու բանակցութիւնների մասին։

ՏԱԳԱՆՐՕԳ։ Այսօր ծովափում ցորենի բեռնաւորումը նաւերի վրա դադարեց։ Բեռնակիրները գործադուլ արին։

8 մայիսի

ԲԷԼՕՍՏՕԿ։ Սկսում են կեանքի մէջ գործադրվել համաձայնութեան կէտերը գործակատարների և գործատէրերի միջև։ Հիմնված է միջնորդ դատարան գործակատարների ընկերութեան մէջ։

ԽԱՐԿՕՎ, 8 մայիսի։ Գործակատարները խմբերով պտտում էին այն մագազինները, որոնք բացվել էին առաւօտեան 11 ժամից յետոյ, պահանջելով փակել նրանց ամբողջ օրվայ ընթացքում։ Վաճառականների ժողովը որոշեց փակել մագազինները 70 օր տարվայ մէջ։ Այդ որոշմանը պէտք է առաջուց իշխանութեան հաւանութիւնը տրվի, իսկ գործակատարները պնդեցին, որ որոշման գործողութիւնները սկսվեն այժմ և եթ։ Ոչ մի տեղ կարգը չը խախտվեց։

ՌԵԱԶԱՆ։ Արտակարգ գաւառական ժողովը, թոյլտուութիւն չը ստանալով քննելու կառավարութեան առաջ միջնորդութեան զեկուցումը փետրվարի 18-ի Բարձրագոյն ուկազը ի կատար ածելը շտապեցնելու մասին, որոշեց նահանգապետի գործողութիւնների դէմ գանգատ ներկայացնել Կառավարիչ Սենատին և, չը քննելով ուրիշ հարցերը, փակել ժողովը։

ՄՕՍԿՎԱ։ Կանանց միտինգը խիստ գաղտնապահութեամբ տեղի ունեցաւ մայիսի 6-ին և 7-ին։ Մասնակցում էին մինչև 500 կանայք։ Շատերը եկել էին Լեհաստանից, Բէլօրուսիայից, Լիտվայից և Ռուսաստանի զանազան շերտերի քաղաքներից։ Արտասանվեցին շատ ճառեր կանանց դրութեան մասին։ Խօսեցին գործարանների, արհեստաւորների արհեստանոցների բանւորուհիները և աղախինները։ Միտինգը որոշեց, որ անհրաժեշտ է հաւասարեցնել կանանց իրաւունքները տղամարդկանց հետ հասարակութեան բոլոր շերտերում, աշխատանքի բոլոր շրջաններում և հասարակական և ծառայութեան գործունէութեան շրջաններում և թոյլ տալ որ կանայք հաւասարապէս ուսում առնեն բոլոր սարքին, միջնակարգ և բարձր դպրոցներում։ Այն կարծիքը յայտնվեց, որ այդպիսի իրաւունքներ կարող են ստանալ կանայք միայն պետութեան արմատական ռէֆօրմների ժամանակ ազատութեան և հաւասարութեան սկզբունքների վրա։ Ցանկութիւն յայտնվեց վերջ տալ պատերազմին։

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՕՎ։ Բացվեց Ցէխօցինեան կուրօրտը։

ԼՕԴԶ։ Դերձակների քարգեահների մեծ մասը համաձայնութիւն կայացրեց գործատէրերի հետ։ Սպասում են, որ համարեա բոլոր դերձակների մօտ վաղը աշխատանք կը սկսվի սովորական ձևով։

ԹԱՒՐԻԶ։ Շահի ճանապարհորդութիւնը Եւրօպայում կը շարունակվի ոչ պակաս վեց ամսից։

ԲՈՒԴԱՊԷՇՏ։ Դիմադրութեան միացեալ կուսակցութիւնների բիւրօն քննում էր Գուբրիանի առաջարկութիւնը։ Վճռվեց ընտրել մի հաւատարմատար, որը կը բացատրէ Ֆրանց-Յօսէֆ կայսրին կուսակցութեան մանրամասն պրօգրամը։ Պրօգրամը պարտաւորիչ կը լինի ամբողջ դիմադրութեան համար։ Հաւատարմատար անձն կընտրվի Իւլի Անդրաշի։

9 մայիսի

ՓԱՐԻԶ։ «Լօկալ Անցէյգերի» թղթակիցն իմացել է, որ տարաձայնութիւնը Ֆրանսիայի և Եապօնիայի միջև դեռ չէ շտկված։ Անցեալ շաբթին եապօնական միսիան յանձնեց ֆրանսիական կառավարութեան մի յիշատակագիր, որ պարունակում էր նոր գանգատներ։ Տօկիօից եկած տեղեկութիւններին նայելով, Եապօնիան կամենում է, որ միջնորդ դատարան հիմնվի։

ԲՕՐԻՍՕԳԼԷԲՍԿ։ Քաղաքի կենտրոնում, «Ռօսսիա» հիւրանոցի մօտ, մի մասնաւոր տան այգում խուզարկութիւն կատարվեց։ Գտնվեցին մեծ քանակութեամբ յեղափոխական պրօկլամացիաներ և նրանց տպագրելու պարագաներ։ Մեղաւորները կալանաւորված են։

ՓԱՐԻԶ։ Կարծես իբրև պատասխան իտալական պարլամենտում նորերս տեղի ունեցած վիճաբանութիւնների, որոնք վերաբերվում էին Տրիպոլիին, Թիւրքիան այնտեղ ուժեղացնում է զօրքերը և այնտեղ է ուղարկում նաւատօրմի մի մասը։ Յունաց արտաքին գործերի մինիստրը յայտարարեց պարլամենտում, թէ կրէտական հարցի միակ գործնական և տրամաբանական լուծումը այն է, որ Կրետէն միացվի Յունաստանին։ Անհիմն է այն երկիւղը, թէ այդ բանը կարող է արձագանք տալ բալկանեան ուրիշ պետութիւնների մէջ։

ՄՕՍԿՎԱ։ Կազմակերպվում է նոր շինարա-

բալյան բամփշտերական ընկերութիւն, կառուցանելու էժանագին բնակարաններ կօնցերտային դահլիճով, ընթերցարանով և գրադարանով։ Տեղեկացնում ուսումնարանի դասատուները բողոքում են այն բանի դէմ, որ նրանց համարվում արհեստներ պրոֆէսորների և ուսանողներին, եթէ աշխատանքը ուսումնարանական զբաղմունքները չը վերսկսվեն։ Վճռված է բողոքի մէջ բացատրել թէ գալոցի կենսական տարրերի բանի հնարաւոր են որին չէ համաձայնելի համաձայն, եւս համար անհրաժեշտ է տալ զզուշական նաստատութիւնների խորհրդարանն նրանց կառավարելու լիազօրութիւնը։

9 մայիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, Մայիսի 8-ին Հեռաւոր Արեւելքից պաշտօնական տեղեկութիւններ չեն ստացված։

ՓԱՐԻԶ, 9 մայիսի։ Պաշտօնական թերթերում յայտնում են, որ Ռոժդեստվենսկու ջոկատը դեռ չը միացել Նեբոգատովի հետ... Ռուսական ռազմական նաւատորմը... Տրաւոսին մօտ Ռիւսոյի ...

ԼՕՆԴՕՆ, 8 մայիսի։ Դոկտոր Նադաս Արեւելքից, որը մինչեւ այժմ հայտնի չէր...

ՏՕԿԻՕ, 8 մայիսի։ Այստեղ կարծում են, որ ռուսական էսկադրան կը դիմէ դէպի մի որ և է կղզի...

Ռուսական զօրքի 25 զօրաբաժիններ պահպանում են մանջուրական երկաթուղին։ Պօստ-հեռագրական վարչութեան բոլոր գործերը Կօրէայում յանձնվեցին ճապօնական վարչութեանը։

ՀՕՆԳԿՕՆԳ, 8 մայիսի։ Ս. Յովհաննէսի կղզիների մօտ, Հօնգկօնգից 60 մղոն դէպի արեւմուտք, խարիսխ ունեն գցած չինական ջօնկաներ, սպասելով բալտիական էսկադրայի շոգենաւերին. Հօնգկօնգ եկած «Արաբիա» շոգենաւից հաղորդում են, որ Պեդրօ-Բլանկօի ուղղութեամբ լսվում է արտիլերիական կռիւ, և որ բալտիական էսկադրան անցաւ Բաշի ջրանցքը Ֆօրմօզայից դէպի հարաւ։ «Մաշիւ» շոգենաւը հաղորդում է, որ տեսաւ ճապօնա-կան սպիտակ ներկած կրէյսէրը, որը որպէս խուզարկու, դանդաղութեամբ գնում էր դէպի հիւսիս Մօմօզ կղզու մօտ Ֆուչանի մօտ։

ՄՕՍԿՎԱ։ Կանանց միտինգից յետոյ սկսվեցին Ռուսաստանի զանազան քաղաքների կանանց խմբակցութիւնների ներկայացուցիչների պարապմունքները։ Տեղեկութիւններ չէ կարելի ստանալ այդ նիստերի մասին։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
Գ. Ա. ՂԱԽՎԼԵՐԴԵԱՆ

Մասնագէտ միզային և սիֆիլիտիքական հիւանդութիւնների,—ընդունում է հիւանդներին առաւօտեան 12 ժ.—1 ժ. երեկոյեան՝ 6 ժ.—9 ժ.։ Կուկիա, Սեմեօնօվսկայեա փ. № 20. (ե. հ. շ. կ.) 9—30

Բժիշկ Ա. Միխիթարեանց

Ընդունում է մասնաւորապէս սիֆիլիս, մորթու և վեներական ախտ ունեցող հիւանդներ ամենայն օր, առաւօտ. 12—2. երեկոյեան 6—8 Մեծ Վանքի փողոց, տուն Կուզանովի, դեղատան կից։ (ա. օ.) 71—80

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
Տ. ԳԻՈՐԳ-ԲԷԳԵԱՆ
ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ընդունելութիւն ամեն օր.
Առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև 12
Երեկոյեան » 5-ից մինչև 7
Վելիամինօվսկայա փողոց № 8։ (ե.ո.) 82—100

Բ Ժ Շ Կ Պ Ե Տ
ԳԷՈՐԳ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ

Անցեալ տարիների նման այս ամառ ևս կընդունէ հիւանդներ կովկասեան հանքային ջրերում։ Հասցէն՝ Эссентуки, Верхная Курсовая ул., дача Николаевой. (կ. ե. ո.) 2—10

Լ ո յ ս տ ե ս ա ւ
ՍԻՐԵԼԻ ՀԵՐՈՍ
(Աղասու պատմութիւն)

գրքոյկը. կազմեց Քամալեանց Ս.
Գ ի ն ը 25 կ ո պ.
Դիմել Թիֆլիսի գրավաճառներին։
(կ. ե. ո. կ.) 2—4

Գուտտենբերգ

Գրախանութում վաճառվում են
Գեորգ Մելիք-Կարագեօզեանի
աշխատութիւններն ու հրատարակութիւնները.

1. Գ. Մէլիք-Կարագեօզեան. «Գերմանական օգնութեան ընկերութիւնները Տաճկա-Հայաստանի համար», 1901 թ., գինն է 35 կ.
2. Գ. Մէլիք-Կարագեօզեան, «Գերմանիայի հայ ուսանողութիւնը, 1901 թ., 20 կ.
3. А. Агаронянъ. «Башо», (библіотека армянскихъ писателей № 1) 1903 г. 20 к.
4. В. М-скій, Константинопольскія увеселенія. 1903 г. 20 к.
5. В. Уманецъ. Современный Бабизмъ 1904 г. 50 к.
6. Յով. Կարապետեան. «Քրիստափոր Կարա-Մուրզա, նրա կեանքը և գործունէութիւնը», 1904 թ. 60 կ.
7. Մարդու կազմութիւնը, կազմեց և հրատարակ. Գ. Մէլիք-Կարագեօզեան, 1904 թ. 60 կ.
8. Счастливыя минуты, вальсъ для фортепіано, соч. Колмановой 50 к.

Դիմել՝ Тифлисъ, книжный магазинъ «Гуттенбергъ», Г. Галустяну. 4—6

Վ Ա Ր Դ Ա Գ Ո Յ Ն
Բուրեղային Սապոն
№ 4711

Գ լ ի ց ե ր ի ն ի Բ Ա Ր Ձ Ր չ ա փ։
Տնտեսութիւն—փրփուրի առատութեան պատճառով։

ՎԱՐԴԻ ՔՆՔՈՅՇ ՀՈՏ,—
ահա այդ սապոնի բնորոշ բարձր յատկութիւնները։

ՖԵՐԴ. ՄԻՒԼԳԷՆՍ
Կօլօկօլնաեա փող., № 4711
Կեօլնում և Րիգայում։
№ 153767/72 4—6
հ. 27, ն։ 24, դ. 18, յ. 26, մ։ 9, յն. 6

«ՍՏ. ԼԻՍԻՑԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.»
Հրատարակչական ընկերութիւն

լոյս են տեսել
ժողովրդական սէրիայից

ա. Դեմիրչեան Դ. Ուխտաւորներ և աշուղի հէքեաթը—7 կ.
բ. Վերեսաեւ Վ. Մի անմեղ մարդու սոսկալի մահը—6 կ.
գ. Շիսեանց Ս. Մի մահ և Անառակը—7 կ.
դ. Էրկման-Շատրիան. Ժամագործի յիշողութիւններից—8 կ.
ե. Մի պտոյտ Ճապօնում, հեղին. օր. Հ. Մէլիք-Հայկազեան, 25 պատկերներով, 192 երես —40 կ.

Դիմել գրախանութներին. պահեստը Թիֆլիս, Բեհբութեան փող. 29, «Ст. Лисиціанъ и К.»։

Նոյն տեղում կարելի է գնել «Հայ-բանաստեղծներ» սէրիայի 1—5 գրքոյկները, և Ղ. Աղայեանի «Հէքեաթները» I—II—15 ական կ.
(3, 9, 11, 15) 2—4

ԱՂԱՉՈՒՄ ԵՆՔ

տեղեակ անձանց յայտնել մեզ փոնչի Երգրումի Քղի գաւառի Սեղանք գիւղացի Մարտիկ Յակովբեան Պարոյեանցի (35 տար.) ուր գտնվելը, որը 1903 թուի օգոստոսի 10-ին 2 Արշակ և Միսաք ընկերներով անցել է Օլթիից սահմանը դէպի հայրենիք, սակայն Շիպակ գիւղում տաճիկ կառավարութիւնը բռնելով տարել է Էրզրում, որտեղից յետ են քշել դէպի ռուսաց սահմանը և բերելով մինչև Բաշգիւղի մօտերքը չէ իմացվում ինչ են եղել, նրանց մասին ոչ մի տեղեկութիւն չունենք ոչ մենք և ոչ նրանց ընտանիքը. մեր հասցէն՝ Кизляръ, въ пекарню Мартикъ Аковбяна.
(ա. օ.) 9—10

ԾԱԽՎՈՒՄ Է

Մի Լուսանկարչական ապարատ «Любитель» 13×18 սանտիմէտր մեծութեամբ. գինը 60 ր. փափագողները կարող են դիմել այս հասցէով. Тифлисъ, Лермонтовская ул. дамская мастерская Г. С. Соломонова. 2—4

Թիֆլիսի Ժողովարան

Այսօր երեքշաբթի, մայիսի 10-ին 1905 թ. նշանակված է անդամների, կանդիդատների և նրանց ընտանիքների համար եւրոպական-ասիական կօնցերտ։ Սկիզբն է երեկոյեան ժամը $8^1/_2$ ին. հիւրերը վճարում են 1 ական րուբլի։ Աշակերտներին մուտքը արգելված է։ Տեղերի գները 30 կոպ. մինչև 1 րուբլի։

Լ ո յ ս տ ե ս ա ւ
ԱԴՕՅԻ
«ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ԿԱՐՕՏԸ»
Գ ի ն ը 5 կ ո պ.

Գումարով գնողները կարող են դիմել այս հասցէով. Эривань, книжный магазинъ «Аратъ». 1—10

Բացված է բաժանորդագրութիւն
«ՔՐԴԵՐԸ ՏԱՃԿԱՑ-ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ»

Ազգագրական աշխատութեան, որ բաղկացած է մօտ 220 երեսից («Քիւրտ պէկի» ֆօրմատով)։ Գիրքը տպագրվում է Պետերբուրգում, շքեղ թղթի վրա և լոյս կը տեսնի յուլիսսի 1-ին 1905 թ.

Բաժանորդագինը 50 կոպէկ (10 օրինակի գինը 4 ր. 50 կ.). Լոյս տեսնելուց յետոյ գիրքը կարժենայ 75 կոպ. բաժանորդագրվել ցանկացողներից խնդրում եմ շտապել օր առաջ ուղարկել բաժնեգներն այս հասցէով. Анапа, М. Шводу. Մարտիրոս Տէրոյեան—Շւստ 1—2

Նոր-Ջուղայի
երկսեռ դպրոցներում 1905—1906 ուսումնական տարվայ համար հարկաւոր են մի պատրաստված տեսուչ և երկու ուսուցիչ (հայոց լեզուի, թուաբանութեան, եւրոպական ու հայկական ձայնագրութեան) և Մանկապարտէզի համար մի կառավարչուհի, որ ծանօթ լինի Ֆրեօբէլեան սիստէմի հետ։

Պայմանների համար դիմել Նոր-Ջուղա թեմական վերատեսչին (Բագրատ վարդապետին) կամ հոգաբարձութեան։ Djoulfa-Ispahan (Perse) Administration des Ecoles Arméniennes կամ Archimandrite Bagrate. 3—3

Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ
ՀԱԶԱՐ ՎԵՑՀԱՐԻՒՐ ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Տպագրվում է Ս. Էջմիածնի, շրջակայ վանքերի և նշանաւոր վայրերի նկարներով ֆօտոտիպիական մի ալբօմ, բաղկացած քսան նկարից, որ իր կատարելութեամբ, մեր ցարդ եղած հրատարակութեանց գլուխ գործոցը կարող է համարվել։

Ցանկանալով միաժամանակ, որ մեր այս հրատարակութիւնը ծառայէր որպէս ուղեցոյց ինչպէս ազգային նոյնպէս և օտար ճանապարհորդներին, ալբօմին կցված կը լինի երեքլեզուեան մի համառօտ նկարագիր։

Ալբօմը կը տպվի երկթերթ կարդօնի վրա, դիրքը 18×24 երես, արժէքը 1 ր. 50 կոպ. Ցանկացողները թող բարեհաճեն վաղօրօք դիմել մեզ, որ քանի ուշ չէ, կարողանանք որոշել տպագրելի քանակութիւնը։

Հասցէ. Тифлисъ, фототипія Март. Гнуни, Михайловск. № 38.
(կ. ե. հ.) 4—15

Ս. Պետերբուրգի մեքենայական արդիւնագործութեան ընկերութեան
ԱՄՈՒՐ, ՃԱՇԱԿՈՎ և ԹԵԹԵՒ, ԿԱՆԱՆՑ, ՏՂԱՄԱՐԴԿԱՆՑ և ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ
ԿՕՇԻԿՆԵՐ,
նոյնպէս և սկօրօխօդներ ու սանդալներ կարելի է ստանալ Թիֆլիսում և Անդրկովկասի միւս քաղաքներում ԱՄԵՆԱԼԱՒ վաճառատներում.

ФАБРИЧНОЕ КЛЕЙМО
С.ПЕТЕРБУРГЪ.

Խնդրվում է ուշք դարձնել ֆաբրիկայի նշանի վրա։

„ԼԷՕՊՕԼԴ ՆԷՅՇԷԼԷՐ"
Առևտրական տան պահեստում կայ ընտրութեան համար
մեծ քանակութեամբ ռուսական եւ արտասահմանեան արդիւնագործութեան
ԿԱՃՈՒԵՂԷՆԻ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ
Տէլէֆօն № 346. 82—66 Երևանեան հրապարակի վրա։

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 9-го мая 1905 г. Տպարան «ՀԵՐՄԷՍ» ընկ. Электропечатня типографскаго Т—ва „Гермесъ". Мад. ул. № 15.